

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 48.

Torsdagen den 2 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet och leddes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen.

§ 1.

Till fortsatt handläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtande, nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ^{Ang. minimipris å brödsäd} m. m. ävensom 10 i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid i fråga om *punkten 1*) enligt förut skedd anteckning ordet till ^{m. m.} (Forts.)

Herr Jonsson i Källeräng, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Herr Månsson i Hagaström ville göra gällande under förmiddagens debatt, att det bland Sveriges jordbrukare rådde samhällsförvildning, som tagit sig uttryck däri, att de sökte skruva upp priserna på jordbruksalster i det oändliga. Det är emellertid icke så, utan det är den rätta samhällssolidaritetskänslan, som är rådan- de ibland Sveriges jordbrukare, och just därför måste vi begära att priserna på vår brödsäd hållas på så hög nivå, att en produktion i större utsträckning skall kunna komma till stånd. Vi veta alla, att den nya lösen är att försöka åstadkomma största möjliga produktion av spannmål och potatis. Men för att kunna åstadkomma en sådan fordras nog extra åtgärder och med dylika följa också extra kostnader, och det uppstår även extra risker. Om någon nämn- värd ökning av brödsäd och potatisodling skall kunna åstadkommas under den närmaste tiden med den rådande knappa tillgången på gödselmedel, så måste man nog upplöja en del hövallar, såsom också mycket riktigt produktionskommittén i sitt betänkande framhållit. Men jordbrukarna vidtagna icke dessa åtgärder med mindre minimi- priserna på brödsäd och potatis äro så höga, att de täcka alla kostna- der och risker, som äro därmed förenade. Om en vall, å vilken man kan beräkna 2 å 3 års god höskörd, upplöjes och besås med brödsäd ett par år, så riskerar man i vida högre grad en felslagen sädes- skörd än en felslagen höskörd. Också kräver jorden en kraftigare

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

gödsling efter sedan en kärnskörd är tagen än om endast hö skördas under dessa år. Läger man så därtill de höga produktionskostnader, som äro förenade med brödsädesodlingen, så torde knappast skäl förefinnas att nu tala om, att de av utskottet föreslagna minimipriserna äro för högt tilltagna. Visserligen har också här gjorts gällande, att produktionskostnaderna äro väl rundligt tillmätta. Ja, man kan tycka så, men jag undrar, om detta är alldeles riktigt, helst när det i nästa ögonblick säges, att jordbrukarna böra betala sina arbetare bra. Det är detta vi också vilja, vi vilja betala våra arbetare i likhet med vad andra näringar göra. Men vi se emellertid, att produktionskostnaderna äro beräknade efter en avlöning för ett manligt dagsverke av 5:50 kr., medan andra näringar betala avsevärt högre belopp och i många fall ända till det dubbla — det har ju även framhållits här av en ärad talare, ett 9 kr. per dag icke är någon vidare hög dagspenning. Ja, men skola vi kunna betala sådana dagspenningar, då måste man naturligtvis foga sig i en förhöjning av minimipriserna på jordbrukets alster. Och är det så, att man verkligen har den åberopade medborgarhedern, måste man naturligtvis anse, att ökade kostnader böra medföra ökade priser på de varor, jordbruket skall frambringa. Det är nog nödvändigt att se till, att icke priserna på livsmedel bli för höga. Men det är också lika nödvändigt att se till, att de äro så pass höga, att de befrämja odlingen, åtminstone bör denna dyrtid ha lärt oss detta. Visserligen klagas det över, att priserna äro höga på livsmedel, men det klagas dock icke i den högstämde ton och ej heller så bittert över, att priserna äro höga, som det klagas över, att icke varor finns att få för penningar. Det synes vara där dyrtiden klämmer allra mest, att det icke finns några varor att tillgå. Och när vi stå inför den situationen, måste man ovillkorligen säga sig, att vi böra handla så, att man stimulerar produktionen av livsmedel, men detta går icke med tvångsåtgärder, böter och straff utan detta kan enligt mitt förmenande icke ske, med mindre än att det blir sådana priser garanterade på alla jordbrukets produkter, att jordbrukarna ute i landet äro tryggade för de kostnader och risker, som möjligen kunna åsamkas dem igenom produktionen. Sker icke detta, fruktar jag, att man går svårare tider till mötes än vi hittills upplevat. Ehuru väl den kristid vi befinna oss i är beklaglig, skulle den kommande kunna bli ännu mera beklagansvärd. Jag erkänner villigt, att det finns individer i vårt samhälle, som äro ganska hårt tryckta av dyrtiden och de höga priser, som äro rådande på livsmedel, men staten anslår ju rätt avsevärda belopp för att lindra nöden bland de mindre bemedlade, och när så göres, bör man också se till, att det finns varor att få för dessa penningar, ty finns det icke varor, vad hjälper det att anslå medel för avhjälpande av nöden? Inte kan man äta penningar, utan man måste ha bröd. Och när så är fallet, måste vi inrikta oss på att brödsädesodlingen och även potatisodlingen befrämjas i den allra största utsträckning och det effektivaste medlet härför är nog, som jag förut sagt, att priserna ställas så, att jordbrukarna få skälig ersättning för sitt arbete.

Och på grund av vad jag här har anfört skall jag, herr vice talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. minimipris å brödsåda
m. m.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Henrikson: Såsom förut under förmiddagens diskussion framhållits, har jag undertecknat en motion, vari hemställes om högre minimipris antingen till visst angivet belopp eller till det belopp, som vid en kommande utredning kan befinnas lämpligt. Jag får lov att säga, att det icke var med någon vidare entusiasm jag undertecknade denna motion, därför att den innebär en åtgärd att ytterligare höja priset på en sådan nödvändighetsvara som brödet, och det är naturligtvis icke roligt, när man vet, att det redan finnes många, som ha svårt för att få sina små inkomster att räcka till för det allra nödvändigaste, men jag har ansett, att det under de exceptionella förhållanden, vari vi befinna oss för närvarande, är nödvändigt att försöka stimulera jordbrukets produktion så mycket som möjligt, och jag tror icke, att vi kunna göra det på ett kraftigare sätt än genom att höja minimipriserna på brödsåden. Därtill kommer, att det enligt mitt förmenande ligger en viss fara i, om brödsådespriserna äro för låga, emedan det kan locka många jordbrukare till att kasta sig på en helt annan produktion, exempelvis odling av kålrötter eller dylikt, som är mera lönande, och det blir ju då till stor del på brödsådesodlingens bekostnad. Nu har produktionskommittén efter en med all sannolikhet mycket ingående utredning kommit till ett förslag om 39 kr. för vete och 38 kr. för råg, och utskottet har stannat vid samma siffror, och för min del får jag säga, att jag är tillfredsställd med detta förslag. Dock vill jag icke förneka, att de norrlänningarnas krav på högre pris å korn och potatis i de norrländska länen kunna vara berättigade, varför jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Fahlén m. fl.

Herr Fabian Månsson har på förmiddagen anfört ett exempel från Danmark, där jordbrukarna skulle leverera spannmål i förhållande till taxeringsvärdet på jorden. Jag undrar, om det vore lämpligt att göra så här. Det synes ingalunda vara fallet, därför att taxeringen av jorden ställer sig så olika i olika delar av landet. Herr Månsson har i en motion vid denna riksdag hemställt om ett särskilt tilläggspris av 3:70 kr., ett pris motsvarande tullen å spannmål. Därmed synes han tydligt hava fastslagit, att spannmålstullarna äro alldeles nödvändiga, och jag hoppas, att herr Månsson i fortsättningen är konsekvent och icke längre går till storms mot dessa tullar, när den frågan kommer igen.

Jag yrkar som sagt bifall till herr Fahléns m. fl:s reservation.

Herr Olsson i See: Herr vice talman! Det är ju alldeles påtagligt, att förhållandena i avseende på brödsådesodlingen ställa sig olika icke blott i olika delar av världen utan även i olika delar av ett land, särskilt ett sådant land som vårt. Det var en ärad ta-

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

lare, som yttrade, att man icke borde tala så mycket om Norrlands kolonisation, när man ville ha så höga pris på korn och potatis. Vid första påseendet kunde det synas befogat, men å andra sidan kan även i Norrland och, som vi erfarit, rätt högt upp i Norrland jordbruk bedrivas med särdeles stor framgång, om jordbrukarna kunna få frihet att odla vilka kulturväxter som helst. Men särskilt brödsädesodling är naturligtvis mera vanskelig där än i södra delarna av landet, och det är just det, som framkallar högre pris på spannmål i Norrland än å övriga orter. Han sade beträffande den utredning, som ett hushållningssällskap där uppe gjort angående produktionssiffrorna för spannmål jämfört med höpriset, att man i stället borde ha sökt sänka höpriset än höja spannmålspriset. Ja, jag går med på att man i någon mån bör sänka höpriset, ty spannmåls- och höprisen stå icke i proportionerligt förhållande till varandra. För ett par dagar sedan, när jag var hemma, kom det från foderbyrån i Gävle order, att man skulle lämna ett visst kvantum hö per hektar, och jag måste omedelbart ställa om att ett par karlar pressade några balar hö, som jag måste lämna ifrån mig. När jag började räkna över, vad jag skulle få för ett lass hö, befanns det, att om höpriset icke varit mer än hälften av vad jag skulle få enligt maximipriset, skulle jag dock föredraga att odla hö framför potatis och korn å min egendom, oaktat jag bor sydligast av alla norrlänningar, nämligen i södra Gästrikland ner mot Dalälven. Därför anser jag, att vi måste ha högre pris på spannmål. Och när vi annars många gånger räknas till Norrland och förhållandena hos oss äro så likartade med dem i Norrland, böra vi jämföras med Norrland särskilt beträffande kornpriset. Jag kan tala om, att man far från trakterna norr om Dalälven ner till Uppland och Västmanland för att lega drängar och pigor, emedan lönerna där äro så låga mot i Gästrikland, där det finnes mycket industri och mycket skogsbruk, vilket gör, att arbetspriserna äro höga.

Det framhålles ju, att konsumenterna få betala höga pris. Ja, det är visserligen sant, men det kan icke undvikas, även om priserna bli alldeles lika över hela landet, ty då inskränkes odlingen i Norrland och livsmedlen måste fraktas långa vägar, vilket höjer kostnaderna särskilt beträffande potatis och även i någon mån ifråga om säd. Det vore därför bra, om priserna sattes så, att man kunde producera så mycket livsmedel där uppe som möjligt. Om tiderna voro normala, så att man finge ordna lantushållningen på rationellt sätt, skulle man huvudsakligen slå sig på hö- och grönfodersodling samt ladugårdsskötsel, vilket jorden och klimatet lämpar sig bäst för, men det är icke heller omöjligt att odla potatis och brödsäd, fastän det är förenat med större kostnader. Naturen är så danad, att jorden i allmänhet kräver mera arbete i våra trakter och hela norra Sverige för övrigt än i södra delarna av landet. På min lilla egendom har jag odlat en del jord, där produktionskostnaderna ställa sig omkring 50 % högre än på den gamla åker jag har. Man har odlat mellan backarna, när man haft tid, men det fordras mycken dikning för att få ordentlig dränering till stånd. Nu är det fara å färde, att, när arbetspriserna bli högre, sådan jord, som man under andra förhållanden,

odlat upp, när man haft tid, får ligga för fåfot. Det lönar sig icke att arbeta på den, utan har man gammal, god åkerjord, lönar det sig bättre att lägga ner arbete där. Men särskilt under nuvarande tider anser jag, att vi icke ha råd att låta någon jord ligga för fåfot, icke ens dessa bitar på 1 eller $\frac{1}{4}$ hektar, som man har mellan backarna. Om man finge använda dessa småbitar för foderodling vore det bättre, därför att den tarvar mindre arbete och körning än sädesodlingen.

Min kamrat till vänster, herr Fabian Månsson, kom med en svår beskyllning mot Sveriges bondeklass, då han sade, att den icke hade någon medborgar- eller solidaritetskänsla. Ja, nog kan det brista åtskilligt hos bondeklassen också, men i allmänhet tror jag, att det finns hos denna lika mycket medborgarkänsla som inom andra folkklasser. Det finns nog av den ena andan såväl som av den andra andan inom alla folkklasser, hur mycket vill jag icke yttra mig om. Men då det gäller att producera till folknärningen, tror jag nog, att, låt vara att många bönder äro mycket harmsna och missbelåtna öfver alla restriktioner och kommandon uppifrån, de lägga sig vinn om att odla så mycket som möjligt. I egenskap av livsmedelsnämndens ordförande har jag haft tillfälle att resonera med bönderna i min socken ganska mycket. Bland annat kan jag berätta, att det var en person i en grannby — jag känner honom väl, därför att hans egendom gränsar till mina ägor — som, när han kom med sin potatisdeklaration, hade skrivit under den icke som bonde, hemmansägare eller »lantbrukare» utan som »slav under staten». Så rasande var han på allt tvånget, men när vi blevo uppmanade att odla, var han den förste, som kom till mig och ville ha intyg, för att hans son skulle få ledighet från exercisen, ty han tänkte odla ett tunnland jord och ville ha sin son hem för att hjälpa till med det. Och jag tror, att han gör det, försåvitt icke särskilda omständigheter, som man icke beräknat, komma emellan. Han är den, som lagt sig mest vinn om att sköta jorden bra och präktigt. I höstas arbetade han och sökte utvidga sina åkrar, fast det kunde komma sådana uttryck av missbelåtenhet, som föranlett herr Fabian Månsson att fälla det omdöme om bönderna, som han här gjorde. Men jag tror dock, att det i grund och botten icke är så farligt med Sveriges bönder, utan att de verkligen ha medborgarintresse. Jag vill icke beskylla Sveriges arbetare för sådant, som herr Fabian Månsson beskyllt Sveriges bönder för, och därför tillbakavisar jag starkt hans uttalande.

Jag vill på grund av vad jag anført, herr vice talman, yrka bifall till herr Fahléns m. fl. reservation men med den ändringen, att de högre prisen skulle gälla Norrland och Dalarna i stället för de fyra nordligaste länen.

Herr Nilsson i Vibberbo instämde häruti.

Herr Lundström: Hela det ärende, som vi nu behandla, går ju ut på, att man skulle försöka stimulera jordbrukarna till att odla det mesta möjliga av brödsäd och potatis. När det råder så olika förhållanden i landet och då det är särskilda omständigheter

Ang. minimipris å brödsäd m. m.
(Forts.)

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

— som göra, att odlingskostnaderna måste beträffande korn och potatis bli väsentligt högre i Norrland än i övriga delar av landet, har jag ansett, att det vore synnerligen välbetänkt, om man satte sådana priser för Norrland, att jordbrukarna även där bleve intresserade av att söka göra sitt bästa för att åstadkomma största möjliga odling av korn och potatis. Man kan aldrig komma ifrån, att det blir ofantligt mycket dyrare att där uppe i övre Norrland odla brödsäd och potatis. Redan naturen lägger åtskilliga hinder i vägen för att åstadkomma en produktion där till lika billigt pris som i södra Sverige. Vi ha vidare högre arbetskostnader, vi ha högre fraktkostnader för allt, som hör till jordbruket, för konstgödsel, för kalk jämte allt annat, som vi äro nödsakade att anskaffa för produktionen. Utskottet har också sagt i sitt utlåtande, att det ingalunda torde kunna bestridas, att produktionskostnaderna i Norrland »i betraktande av de ogynnsamma förhållanden, under vilka jordbruket särskilt i dessa delar av vårt land har att arbeta, måste ställa sig högre än i södra och mellersta Sverige. Ej heller torde böra förbises de vid tillförsel söderifrån tillkommande höga fraktkostnader». Utskottet har sålunda erkänt, att det råder så säregna förhållanden, att det är nödvändigt att sätta högre pris, men så säger utskottet, det skulle vara farligt icke minst ur kontrollsynpunkt att sätta högre minimipris exempelvis på korn, och att detta är det huvudsakliga skälet, varför utskottet icke gått med på det av oss gjorda yrkandet. Jag kan ej finna, att detta är bärande skäl. Om det skulle bli så lyckligt, att man kunde frambringa så mycket spannmål i landet, att staten endast hade att inlösa den efter det garanterade minimipriset, så är det väl ingen svårighet med kontrollen, ty spannmålen skall ju inlösas direkt av jordbrukarna, och då kan det icke vara svårt att kontrollera, huruvida den och den jordbrukaren inlevererat spannmålen till staten. Vad beträffar potatis, har ju icke staten förbundit sig att inlösa den efter samma grunder som korn och annan brödsäd, utan det är endast under förutsättning, att staten köper potatis, som det här priset garanteras. Det är nog icke utan att det kan vara en viss fara i att sätta priset alldeles för lågt i övre Norrland för produktion av korn och potatis, ty med de höga stråfoderpriser, som ha rått där, kan det nog hända, att jordbrukarna komma att försöka lägga an på att odla så mycket stråfoder som möjligt, och det är alldeles givet, att om de i ovanligt hög grad inrikta sig på odlingen av stråfoder, grönfoder och dylikt, så måste detta inkräkta på brödsädesarealen. Jag har, som sagt, gått med på denna reservation, därför att jag anser, att det vore synnerligen välbetänkt att söka få jordbrukarna även i övre Norrland att göra de största möjliga ansträngningar för att få fram största möjliga mängd av korn och potatis. Det är visserligen bra att försöka få brödsäden och potatisen så billig som möjligt, men viktigare är ändå, att laga, att det finnes brödsäd och potatis att köpa här i landet. Redan nu ha vi däruppe i de övre delarna av Norrland ett högre pris på potatis. Vi ha i Västerbottens län ett maximipris av 14: 50 kronor pr 100 kilogram, och i Norrbottens län 15 kronor, men jag har verkligen inte hört, att konsu-

menterna där ha beklagat sig så värst över de höga prisen, men väl över att det inte finnes någon potatis att köpa. Där ta sig arbetarna ledigt från sitt arbete och fara ut på landsbygden för att köpa en om än aldrig så liten kvantitet potatis, och det är ej fråga om vad den kostar, utan bara fråga om de kunna få köpa. Det vore därför synnerligen väl, om vi kunde frambringa sådana mängder potatis, att det finnes tillgång därpå nästa år, så att vi icke behövde stå inför samma förhållande som i år. Ja, vilja vi stimulera jordbrukarna till att frambringa största möjliga mängd brödsäd och största möjliga mängd potatis, då få vi också sätta sådana priser därpå, att produktionskostnaderna bli fullt täckta uti alla delar av landet. Därvid anser jag det vara synnerligen välbetänt, att man sätter högre pris för de övre delarna av Norrland, och det är därför, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den av herr Fahlén m. fl. avgivna reservationen.

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Herr Johansson i Uppmälby: Nu föreliggande utskotts-
betänkande trodde jag vara av den beskaffenhet, att det skulle kunna tillfredsställa jordbrukarna i allmänhet, men så tyckes ingalunda vara förhållandet. Det har ju redan framkommit krav på att man skulle höja prisen icke allenast i vad det gällde de fyra norrländska länen, utan nu kommer man också med krav — herr Olsson i See gjorde ju nyss det yrkandet — på att detta skulle gälla hela Norrland och Dalarne. Ja, varför då inte utsträcka det exempelvis även till vissa delar av Värmland? Jag antar, att t. ex. Älvdalen och den övre delen av Värmland äro i jordbruksavseende inte alls bättre ställda än t. ex. den del av Jämtland, som ligger kring Storsjön. Och varför inte utsträcka det att gälla t. ex. även vissa delar av Jönköpings län och Kronobergs län? Jag tror, att jordbruket där är mera svårkött och med hänsyn till de förhållanden, under vilka detta jordbruk arbetar, inte alls bättre ställt än jordbruket i vissa delar t. ex. av Ångermanland och Jämtland. Och har det gått så långt, då är det väl bäst — och det kommer kanske någon längre fram i debatten med det yrkandet — att man utsträcker det till att omfatta även de övriga delarna av landet. Då kanhända herrarna bli tillfredsställda.

Min uppfattning om dessa minimipris är, att man i det avseendet gått så långt i den kungl. propositionen som man möjligen kan gå. Vi socialdemokrater inom utskottet ha icke motsatt oss detta förslag utan ha gått med på vad Kungl. Maj:t har föreslagit, churu vi ha haft stora betänkligheter mot de produktionskostnadsberäkningar, på vilka de föreslagna minimiprisen äro byggda. Vi ha nämligen ansett, att dessa kostnader i vissa fall ha varit alltför rikligt tilltagna. Men tidsläget och svårigheterna med avseende på livsmedelsanskaffningen här i landet äro sådana, att vi ha ansett, att vi borde gå på den linjen att stödja det kungl. förslaget, men vi ha inte kunnat gå längre, utan vad som därutöver är, det ha vi inte kunnat gå med på. Då vi emellertid ha gått med på det kungl. förslaget, ha vi emellertid icke varit blinda för den fara, som dessa höga minimi-

Ang. minimipris
å brödsääd
m. m.
(Fortis.)

pris komma att medföra för jordbruket självt. Det kan nämligen ha sina betänkligheter att ytterligare ett varv dra till den ändlösa skruv, som alltmer och mer hissar upp dyrtiden. Jag ser en fara ur jordbrukets synpunkt i att jordvärdena stiga så kolossalt. De ha stigit under krisen, och de komma med dessa nya minimipris, vilka sedan också kanske komma att medföra högre maximipris, att stiga ytterligare. Detta innebär en fara för jordbruket självt. Redan nu har man i de gjorda beräkningarna tagit hänsyn till de stegrade jordvärdena, men om dessa jordvärden stegrats ytterligare nästa gång vi gå att fatta ett dylikt beslut angående minimipris, blir följden naturligtvis den, att vi då få räkna med dessa ytterligare stegrade jordvärden. Jag ser en fara häri även för jordbruksarbetarna, likaväl som för den konsumerande allmänheten. Jordbruksarbetarnas inkomster stiga på papperet, utan att de få någon vidare ökning uti den kontanta lönen, och jag tror, att statdrängarnas ställning därigenom kommer att bli ännu svårare och svårigheten att erhålla jordbruksarbetare kommer att bli ännu större. Utan att deras kontanta avlöning stiger, stiger deras inkomst. Före krisen 1915 beräknades sålunda inkomsten för en statdräng till mellan 600 och 700 kronor om året, 1917 beräknades den till mellan 1,100 och 1,200, och nu beräknar man i produktionskommitténs betänkande inkomsten för en statdräng i Mellansverige till 1,610 kronor, utan att han fått någon ökning av den kontanta avlöningen. Men om vi till grund för dessa beräkningar lägga de minimipris, som vi nu hålla på att diskutera, komma vi för 1919 och 1920 — de båda år ifrågasvarande bestämmelser skola gälla — till det resultatet, att en statares inkomst, utan att hans kontanta lön stiger, går upp till 1,800 kronor och kanske ännu högre, beroende på den stegring av mjölkpriset, som alldeles säkert är att vänta. Som vi veta, räknade man tidigare, när det var fråga om mjölkpriset, med ett hövärde av 11 öre per kilogram. Nu räknar man med ett hövärde av 20 öre per kilogram, och sålunda har man att motse en höjning av mjölkpriset. På detta sätt får man upp dessa jordbruksarbetares avlöningsförmåner, utan att vederbörande jordägare behöver ge dem någon vidare påökning av deras kontanta löner. Man har kommit till det resultatet, att ett dagsverke kostar jordägaren 5:50 kronor per dag. Men om man utgår från här föreslagna minimipris, har man, då vi komma fram till nästa år, fått upp dessa statdrängars inkomst till 6:25 kronor per dag. Det för också med sig andra konsekvenser för dessa jordbruksarbetare, nämligen i skattehänseende. Om de icke äro i tillfälle att åtnjuta några provisoriska avdrag utan endast de avdrag, som de få göra enligt kommunalskatteförordningen, komma de upp till en beskattningsbar inkomst av omkring 1,500 kronor. Låtom oss då anta, att de vistas i en kommun, där kommunalskatten utgår efter 10 kronor per bevillningskrona; de komma då upp till en kommunalskatt på 150 kronor. Därtill kommere så höjd kronoskatt och högre pensionsavgifter på grund av den högre inkomsten. Det blir då naturligtvis så, att de icke kunna betala skatten, och

följden blir den, att de komma att stupa på skattestrecket och mista sina medborgerliga rättigheter. Jag tycker verkligen det är synd om dessa jordbruksarbetare, utan vilkas arbete vårt jordbruk dock står sig ofantligt slätt; det är kanske mest till och med på dem det hänger.

Ang. minimipris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Det finns andra grupper också, för vilkas del man kanske inte kan räkna med dessa priser; jag vill nämna exempelvis torparna, som ha dagsverksskyldighet. Jag känner en torpare från min hemort, som arrenderat ett litet ställe på 10 tunnland. För detta ställe skall han utgöra 3 dagsverken i veckan. Han har nu hos sin hustru begärt att få någon lindring i arrendet, d. v. s. han begärde att få en krona kontant extra per dagsverke med hänsyn till kristiden. På denna begäran har han fått ett bleklagt nej. För dessa 10 tunnland skall han alltså göra 156 dagsverken om året, och utgår man då från produktionskommitténs beräkningar, 5:50 kronor per dagsverke, så blir detta 858 kronor för det hela, eller 85:80 kronor per tunnland. Jag frågar verkligen: är detta att stimulera demne torpare till fortsatt odling? Jag vet, att han i dessa dagar kommer att säga upp sitt kontrakt och lämna jordbruket, ty det är honom absolut omöjligt att kunna fortfa ra därmed.

Här riktades av åtskilliga talare ett skarpt klander mot herr Fabian Månsson, därför att han i kanske alltför starka ordalag klandrade jordbrukarna, men det finnes vissa kategorier jordbrukare i detta land, om vilka man kanske har rätt att fälla ett klandrets ord, nämligen de, som inte alls ta hänsyn till och som inte alls vilja dela med sig av den förtjänst jordbruket ger åt sina arbetare och sätta dem i bättre ställning, än de för närvarande ha. Det går inte bara att höja jämmerrop och säga: Vi få inga arbetare till jordbruket. Jag vill understryka, vad produktionskommittén i detta avseende sagt och vad vi i vår reservation framhållit, nämligen att »den avgjort gynnsammare ställning till staten, som lantmannen intager i jämförelse med arbetaren, gör det till en hederssak för lantmannen, att den som med honom delar dagens arbete och tunga, erhåller sin rättmätiga andel.» Så har inte varit förhållandet, och så är inte förhållandet, och jag misstänker, att så inte heller blir förhållandet, trots dessa minimipris, som enligt mitt förmenande äro så högt tilltagna, att lantmannen verkligen borde kunna ge jordbruksarbetaren en bättre avlöning. Se vi på dagavlöningen, så beräknas den till exempel till 5:50 kr. per dag året runt, men under vintern betalas dagsverkena åtminstone i mellersta Sverige mycket lägre, så att man kan kanske sätta lönen till 4:50 om vintern och 6:50 om sommaren. Jag vill emellertid fråga herrarna, om ni kunna framdra något större antal jordegendomar i södra och mellersta Sverige där sådana dagspriser betalas. Det högsta åtminstone i våra trakter är 4:50 kr. per dag under sommaren. Då ha dessa arbetare egna bostäder men kunna inte få ett enda dugg mer än dagavlöningen från gården, ingenting in natura. Det är klart, att de under sådana förhållanden gå ifrån jordbruket och söka arbete på annat

Ähg. minimi-
pris å brödsåd
m. så.
(Forts.)

håll, det är alldeles naturligt, ty arbetskraften är ju också en vara, som man utbjuder så långt möjligt är till den mestbjudande.

Jag såg i tidningspressen för någon vecka sedan en kort notis, som var mycket talande. Den meddelade, att vid en egendom i Värmland utbrutit strejk, i det att jordbruksarbetarna där, som uppgingo till ett tjugotal, strejkade. Vad var anledningen? Jo, de hade framställt en begäran till ägaren av gården om förhöjd timpenning av 40 öre per timme mot de nuvarande 28 per timme. Det kunde inte gå för sig, jordägaren kunde inte gå med på det, utan förr fingo dessa jordbruksarbetare gå ut i strejk. Ja, så är det, och jag är rädd för att det kommer att bli så i fortsättningen, även om vi nu gå med på att bevilja dessa dessa höga m.n. m. pris.

Jag framförde den tanken i jordbruksutskottet, att man i jordbruksutskottets motivering skulle ta in några ord, där utskottet tryckte på denna sak. Det svarades från visst håll inom utskottet, att dessa kalkyler inte hade mera värde än värdet på det papper, på vilket beräkningarna stodo. När man skall beräkna jordbrukets produktionsvärde, då ha de alltså ett visst värde, men när man kommer och pekar på dagspenningen, då säger man, att de intet värde ha. Den av mig framkastade tanken har emellertid intet varit främmande för riksdagen förr. 1917 års bevillningsutskott skrev, att det ansåg sig kunna förutsätta, att de höjda arbetslöner, med vilka man räknat, också skulle komma arbetarna till godo, och 1918 års bevillningsutskott skrev också angående betodlingen, att arbetslönerna ej böra utgå med i genomsnitt lägre belopp än det som vid uppgörandet av produktionskostnadsberäkningarna blivit beräknat. Det var i utskottsbetänkandet nr 21 för innevarande år, som utskottet skrev detta. Jag tycker också, att samma skäl talar för att man, då man räknar med så höga produktionskostnader här som till exempel denna dagspenning på 6:50, också verkligen bör se till, att något av denna ökning kommer jordbruksarbetarna till godo, men som sagt, man har bland jordbrukarna icke alls velat lyssna till den tanken, att i utskottets motivering något dylikt skulle inflöta. Och då denna tanke rönt så bestämt motstånd, var det inte skäl att hålla så fast vid detta yrkande i utskottet. alldenstund vi ju ändå komme att reservera oss, och vi ha sålunda upptagit denna sak i vår reservation.

Jag skall inte vidare inlåta mig på någon kritik i detta fall. Jag vill, särskilt vad beträffar priset på potatis, framhålla — vad som här också från flera håll har betonats — att det föreslagna priset ju endast innebär ett minimipris och att Kungl. Maj:t sålunda har fria händer att, om det för vissa orter i vårt land, orter, som man kan kalla för underskottsorter visar sig nödvändigt, fastställa högre minimipris. Det har ju skett redan detta år beträffande vissa delar av Sverige, nämligen Norrland, och det kan ske även nästa år.

Det är ju klart, att dessa produktionsberäkningar, som här äro gjorda, äro gynnansamma för de i klimatiskt hänseende och med hänsyn till jordförhållanden bäst lottade delarna av landet. Det är här

som det alltid har varit, så, att det feta och rika Skåne gynnats, och det är ju märkligt, att man i dessa kalkyler utgår från produktionskostnaderna i Skåne men när det varit fråga om att beräkna medelavkastningen, då har man tagit medelsiffran för hela landet. Vi förstå, att Skåne och även andra delar av landet, till exempel Östergötland, Södermanland och Västergötland på detta sätt gynnats ofantligt på de andra landsdelarnas bekostnad det är ju en ofrånkomlig sak.

Ang. minimipris
å bräddad
m. m.
(Forts.)

Herr Fabian Månsson hade alldeles rätt enligt mitt förmenande, då han yttrade, att det kan vara en fara, att man driver detta för långt ty det går väl inte i längden, att priserna endast skruvas upp, man kommer väl till en gräns, och när den gränsen är uppnådd, då kan det komma ett bakslag, men då ha vi inriktat vårt jordbruk på dessa höga pris. Ha vi fått jordvärdet uppskruvat, och så kommer man då naturligtvis med kravet, att staten skall träda emellan med nya höjda tullsatser, eller också får man gå den väg, om vilken siades redan en gång före kriget och som vi här en gång i andra kammaren debatterade, fastän man då inte alls ville gå med på den, en utväg, som vi dock sedan i verkligheten måst tillgripa. nämligen statsmonopol på importen av spannmål, för att på den vägen reglera spannmålspriserna.

Ja, herr vice talman, jag skall inte uppehålla tiden längre utan skall inskränka mig till att yrka bifall till vår reservation, vilket är desamma som till Kungl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herr *Anderson* i Råstock.

Herr *Bergström* i Bäckland: Då jag har underskrivit en motion angående minimipris å spannmål och potatis, må det även tillåtas mig såsom småbonde att säga några ord i den fråga, som nu föreligger till behandling.

Det kan inte förnekas, att vi för närvarande leva i en mycket allvarlig och i många hänseenden bekymmerfull tid. Det är ju icke blott de krigförande länderna, utan även vi neutrala, som få kännas vid krigets verkningar. Det kan visserligen vara sant, att det finnes sådana, som genom kriget kunna inhösta stora summor på sina affärer, men de flesta utav oss, däribland även vi jordbrukare, få på ett mer eller mindre kännbart sätt erfaras, och det kanske dagligen, att det råder krig i världen. Och det måste vi nog erkänna, vilket politiskt parti vi än tillhöra, att den närvarande tiden är särskilt bekymmersam för Sveriges arbetare, ja, för många utav dem är den närvarande tiden en verklig nödtid. Utom det att livsmedlen äro dyra — det kan ju vara en sak för sig — så äro livsmedlen knappa, och det är det, som är det svåraste. Men det finnes även en annan klass, jag måste få säga detta, för vilken den närvarande tiden är svår och tryckande, och det är bondeklassen, det är den klass, som kallas Sveriges småbönder.

Under det att vi här i denna kammare ha menat oss se spöken, som ha velat röva ifrån oss jordbrukare vår frihet, så kunna

Ang. minimi-
pris på brödsäd
m. m.
(Forts.)

vi säga, att vi i verkligheten redan bära på fjättrande band. Det är ju hundraden och åter hundraden av Sveriges jordbrukare, som, den dag som i dag är, sitta som fattiga arrendatorer på de hemman, de själva förut ägt eller deras förfäder rätt om, och vi övriga ha såväl som dessa fått vår frihet kringskuren genom dessa kristidslagar och förordningar, som nu finnas, med utsikt att få böta icke blott för brott mot dessa utan även för misstag, och vi kunna gärna tillägga ett o. d., »och dylikt». Det är nog en något underlig stämning, som gör sig gällande inom denna kammare, och som är orsaken till att det är svårt att få rättvisan att göra sig gällande, när livsmedelsfrågan är före. Jag måste få säga detta utan att alltför mycket stöta såsom nykomling.

När det är fråga om konsumenternas svårigheter och bekymmer, då skola vi lägga in dagen all förståelse, och det med rätta, men däremot när det är fråga om producenternas svårigheter och särskilt svårigheterna för oss uppe i Norrland, då är det verkligen svårt att kunna vinna gehör. Det är nästan som om Sveriges bönder skulle börja betyda så litet i svensk politik. Och skola vi också nu gång efter annan bli pressade i ekonomiskt avseende, under det att industrien i de flesta fall får gå fri, kan detta ha sådana följder, att vi knappast kunna fatta deras räckvidd.

Nåväl, varför böra vi jordbrukare då få någorlunda ordentligt betalt för våra varor och även vi däruppe i Norrland? Jo, just därför, att vi äro beroende därutav för vår utkomst. Vi jordbrukare, vi småbönder i Norrland, ha icke några stora inkomster av vårt jordbruk. Många av oss ha icke större inkomster än arbetarna ha. Det har också en förständig vänsterdemokrat erkänt.

Nu är det så, att bondens korn, bondens potatis och bondens smör skola även de rika köpa, och de ha råd att för våra produkter betala, vad de kunna vara värda. Arbetarna, de fattiga, böra få lämpliga priser. Det är min åsikt, att staten bör träda reglerande emellan, och jag menar, att staten har väl större bärkraft att göra detta än vi jordbrukare. Vi böra få någorlunda ordentligt betalt för våra varor även för konsumenternas egen skull. När det är fråga om att få mera livsmedel, då hjälper det icke blott att vädja till jordbrukarnas ansvar, utan vi måste verkligen få en sådan betalning för våra varor, att vårt jordbruk kan bära sig. Våra utgifter ha också ökats. Vi jordbrukare få arbeta, få slita ont för att om möjligt kunna öka livsmedelsproduktionen, och det var ingen tom fras, när herr Öberg här talade om den svettdränkta *blusen*. Under den vinter, som gått, ha många jordbrukare däruppe i Norrland offrat av sina förråd åt arbetarna, de fattiga arbetarna, och dessa arbetare ha även känt sig tacksamma. Det är en glädje att veta, att arbetarna känna sig tacksamma gent emot oss bönder, vi som under denna dag blivit rent av liknande vid förbrytare. Kländret har icke kommit från Sveriges arbetare, utan från ett annat håll; Sveriges arbetare äro tacksamma mot oss jordbrukare.

Taga vi nu det lägre priset på spannmål och potatis, som nu är fråga om, så få vi ett visst kvantum. Taga vi det förslag, som

innebäres i den av herr Fahlén m. fl. angivna reservationen eller det förslag, som finnes i herr Olssons i Rösta motion, vilka båda förslag vilja giva rättvisa åt Norrland, så skall det och särskilt om vi taga herr Olssons förslag bliva en ytterligare ökning. Jag har hört arbetare, som sagt: det är icke så noga med priserna, blott dessa hålla sig inom rimliga gränser, och vi få mat. Det är arbetarnas önskemål. Nu har det blivit sagt, det är icke så länge sedan, i denna kammare, att om ej arbetarna få sina önskemål uppfyllda, så kan någonting inträffa. Vi jordbrukare ha det önskemålet, att vi skola kunna få en sådan betalning för våra varor, att jordbruket möjligen kan bära sig, och vi därigenom kunna öka livsmedelsproduktionen. *Det gäller nu i dag för oss att handla med ansvar*, jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till den av herr Fahlén m. fl. angivna reservationen.

Ang. minnas
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr vice talman, mina herrar! Det är av en talare här i dag förut nämnt, att det bör verkställas en utredning av vad de olika varorna kosta att producera och vad de ha för betydelse för folknäringen. För utredande av detta tillsattes av Kungl. Maj:t den s. k. produktionskommittén. Jag får som min åsikt uttala, att då jag såg det betänkande, som avlämnades av denna produktionskommitté, jag fann, att priserna där voro så tilltagna, att vi samtliga skulle anse oss tillfredsställda, såvitt icke den ändlösa skruven aldrig skulle sluta. Det oaktat har framkommit motion om högre priser för särskilda delar av landet. Då jag icke närmare känner till förhållandena i de delarna, kan jag icke yttra mig därom, men det har dock framkommit ett förhöjt pris på potatis. Jag får som min åsikt uttala, att om det pris, som är resultatet av produktionskommitténs beräkningar, skulle av riksdagen antagas, redan då potatisodlingen skulle stå bättre gynnad i ekonomiskt hänseende än sockerbetsodlingen trots det höga pris, som redan är åsatt sockerbeterna. Jag kan icke yttra mig om det berättigade i detta högre potatispris, då för den ort jag företräder potatisodlingen kanske icke spelar samma stora roll som på andra orter.

Det har här i motionen påpekats, att för potatisodlingen åtgår så och så många dagsverken. Jag skulle tro, att en del av de dagsverken, som beräknats för arbetet med potatisodling böra påföras följande års grödor. Så torde t. ex. vara fallet med transport av gödsel m. m., som i motionerna inberäknas för potatisodlingen. Denna post får väl fördelas på även de grödor, som komma efter potatisodlingen. Då jag emellertid icke, som jag nämnde, kan yttra mig om det berättigade i att potatisen skall kosta 10 kronor 50 öre eller 12 kronor, skall jag tillåta mig att vid detta tillfälle till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttala det önskemålet, att då det gäller fastställandet av sockerbetspriserna för nästkommande år, man beräknar med hänsyn till det hela. Vid beräkning av sockerbetspriserna hittills, har man alltid tagit reda på priset efter det föregående årets produktionskostnader och icke för det innevarande året. Med de förslag, som emellertid nu framkommit, och särskilt

Ang. minimi-
pris & brödsäd
m. m.
(Warts.)

med de priser å potatis, som framkommit i jordbruksutskottets utlåtande, vågar jag påstå, att sockerbetsodlingen är mindre räntabel än potatisodlingen, och jag skulle därför vilja uttala den önskan att hädanefter vid beräkningarna och fastställandet av sockerbetspriserna alla produktionsgrenar, som höra till lantmannanäringen, böra medtagas. I beräkningarna av sockerbetspriset för innevarande år har man räknat med de maximipris, som voro gällande å spannmål och potatis föregående höst.

Det är en annan sak, som jag skulle vilja påpeka i fråga om stimulerandet av produktionen. Distribueringen av de gödselmedel, som varit tillfinnandes inom landet, har säkerligen denna vår icke skötts tillfredsställande. Jag skulle i detta sammanhang vilja uttala den önskan, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i en kommande tid, när det gäller ransonering av dessa gödselmedel, ville taga under öfvervägande om det icke vore lämpligt, att några praktiska män kunde få ställas till förfogande för den kommission, som skall sköta detta, och giva den råd.

Det nämndes av herr Fabian Månsson angående sockerbetsodlingen — och herr Månsson använde kanske litet starkare ord än han själv önskat därför — att icke sockerbetsodlingen hade fått det omfång under innevarande år, som hade varit önskligt. Jag tror, att anledningen till denna minskning av sockerbetsodlingen är den, att denna odling innevarande år blir mindre räntabel än odlingen av andra växter, såsom jag förut påpekat. Det är nog så, att många tänka på vad som försiggått förut. Det finns åtskilliga, som inte kunna fördraga och glömma; och en orsak till minskningen i sockerbetsodlingen är säkerligen det av fjolårets riksdag fattade beslutet om det låga priset på sockerbeterna. Riksdagen stödde sig helt givet i fjol på de kontrakt, betodlarna voro tvungna att följa, och tog möjligen därför icke hänsyn till de berättigade kraven från odlarnas sida. Jag är fullt övertygad om att det finns många lantmän, som kanske icke uteslutande tänka på nyttan för landet, utan tänka som så, att i år skola vi visa, att vi i fjol blevo illa behandlade.

En annan orsak till sockerbetsodlingens minskning, vilken jag icke här skall vidare vidröra, men som vi kanske längre fram komma till, är den ofördelaktiga ransoneringsplanen, särskilt för de sockerbetsodlande distrikten. Det är säkerligen mängden jordbrukare, som icke vågar odla samma mängd sockerbetor, som han förut odlat, emedan han icke ser sig i stånd, om samma ransoneringsplan fortfarande skall tillämpas, att sköta sådant jordbruk och transportera sockerbeterna med den dragarna då tillbuds stående utfodringen.

Jag har, herr vice talman, endast velat påpeka några synpunkter och har intet yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet *Petersson*: Herr talman, mina herrar: Det förvånar ju inte, åtminstone förvånar det inte mig, om meningarna bryta sig mot varandra, när man diskuterar en sådan fråga som denna. Det är inte nog med, att meningarna ju i regel, då det gäller prisfrågor och särskilt pris-

frågor för de nödvändigaste livsmidlen, bryta sig emellan konsumenter och producenter, att uppfattningarna om vad som är det riktiga priset och vad som bör betalas äro så olika dem emellan. Det är ju också så, att förhållandena i ett land som vårt, äro så väsentligt olika i olika delar av landet. Det är svårt för en norrländing att förstå de skånska förhållandena, och det är lika svårt för en skåning att förstå och sentera det sätt att se på saken, som en norrländing har. Dessa olika uppfattningar och denna olika syn på tingen ha ju också kommit till synes i denna debatt. Så vitt jag förstår, har huvudfrågan här rört sig om, huruvida samma pris böra gälla för hela landet eller om olika pris böra fastställas för olika delar av landet. Jag skall komma till den saken med några ord senare.

Ang. minsta-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Emellertid anser jag mig böra säga, att det är med en verklig tillfredsställelse, som jag har konstaterat, att meningarna ha kunnat så mycket enas, som verkligen har blivit fallet, i all synnerhet i jordbruksutskottet. Jag måste säga, att när man på konsumenthåll, när man på deras sida, som känna sig närmast vara representanter för den konsumerande delen, således den icke producerande utan enbart konsumerande delen av befolkningen, har gått dithän, att man utan reservation har godtagit de priser, som äro föreslagna av produktionskommittén och vidare framförda till riskdagen av Kungl. Maj:t, så visar, enligt mitt förmenande, detta en allt mera växande känsla av samhörighet och en växande insikt om nödvändigheten att även på detta område handla efter tidens krav. Ty det kan ju icke hjälpas — man må önska motsatsen så mycket man vill — att den rådande knappheten och uppskrivningen av priserna på andra varor än rena livsförnödenheter måste föra med sig även en höjning av priserna på livsförnödenheter, bl. a. därför att en jordbrukare — vilket också mer än en gång blivit framhållet — ju behöver även andra varor än dem han själv producerar. Och skall han byta till sig andra varor för vad han producerar, så får han naturligtvis ge ganska mycket mer för sådana varor nu, än han fick göra tidigare. Vad jag med detta vill säga, det är inte något klander över att man här har delade meningar, utan det innebär snarare tillfredsställelse och tacksamhet över, att man har kunnat ena sig om de ståndpunkter, som man i stort sett har gjort inom jordbruksutskottet. Jag vill också säga att det tillmötesgående som visats från konsumentrepresentanterna för den andra sidan medför vissa fördelar.

Kungl. Maj:ts förslag grundar sig ju, som herrarna ha sett och tagit kännedom om, på så ingående beräkningar, som det under förhandenvarande förhållanden är möjligt att göra beträffande produktionskostnaderna. Det är klart, att man här har att räkna med en hel del faktorer, som äro i viss mån svävande och som man inte har i sin hand. Det blir mer eller mindre approximativt, det måste man medgiva, när det gäller beräkningar av produktionskostnaderna i all synnerhet på sådana varor, som jordbruksprodukter: spannmål, potatis, smör, mjölk osv. Men man har dock därigenom fått vissa

Ang. minimi-
pris å brödsåd
m. m.
(Forts.)

hållpunkter, och det är frukten av dessa beräkningar, som har kommit till synes, när man har fattat ståndpunkt beträffande de föreslagna priserna. Och det få vi väl erkänna ändå, att de priser, som man på det sättet har kommit till och som äro föreslagna av Kungl. Maj:t, inte äro några låga priser. Det frapperade nog kanske mer än en av riksdagens ledamöter, ja, till och med mer än en bland dem av riksdagens ledamöter, som själva äro jordbrukare och producenter, att så pass höga priser föreslogos av Kungl. Maj:t, som i själva verket skett. Jag håller också före, att med de förhållanden, som vi nu ha att räkna med — allting växlar ju och växlar i hastiga tempon, som vi veta — så måste dessa priser, som äro föreslagna av Kungl. Maj:t, anses mycket tillfredsställande.

Men det är också en annan omständighet, som man måste taga hänsyn till, när man går att bestämma vare sig minimipris eller maximipris tvångsvis på detta sätt. Och det är det, att man så noga som möjligt tillser, att priserna på de olika produkterna sättas så, att relationen dem emellan blir väl avvägd och så riktig som möjligt. Följden av ett annat förfarande måste ju bli den, att produktionen förryckes åt ena eller andra hållet, att vissa varor, som man mycket väl behöver, kan man bli utan, under det att det blir en förskjutning av produktionen åt ett annat håll. Och det är denna synpunkt jag menar, att även riksdagen måste ha ögonen öppna för. Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att uttala en viss betänklighet emot att jordbruksutskottet har beträffande potatisfrågan t. ex. intagit den ståndpunkten, att utskottet föreslagit en höjning av potatispriset alldeles oberoende av de andra priserna. Jag tror, att ett sådant förfarande och ett godkännande av detta kan ha den följden bl. a., att sockerbetsodlingen och sockerproduktionen i landet kunna komma att än en gång känna sig efterblivna, och att detta kan få menliga följder för sockerproduktionen, om inte i år — ty nu är det väl i huvudsak bestämt, hur stor odlingen blir — så till ett kommande år. Och sockerproduktionen är ju även den synnerligen viktig och betydelsefull.

Vad så beträffar dessa krav på högre priser för Norrland än för de övriga delarna av landet, så vill jag för min del ingalunda bestrida, att det kan anföras skäl och ganska goda skäl för att en åtskillnad göres beträffande åtminstone vissa produkter och bland dem i främsta rummet potatis. Herrarna ha säkerligen sig bekant, att jag också för min del har just på grund av att jag anser, att det finns skäl för en sådan åtskillnad, tillstyrkt Kungl. Maj:t att vidtaga en sådan förändring i maximipriset på potatis att de fyra nordligaste norrländska länen jämte Dalarne ha fått rätt att tillägga ett visst belopp, som inte de andra delarna av landet få tillägga, d. v. s. ett högre pris för potatis i de nämnda provinserna än i de övriga delarna av landet. Och detta högre pris har ju varit gällande från någon gång i början av mars månad. Således principiellt har jag inte någon invändning att göra mot den tanken, att man särskilt beträffande potatis kan ha skäl att åsätta ett högre pris i Norrland. Bland annat har man ju det alltid givna skälet, att dessa län äro under-

skottslän, att det måste dit tillföras potatis från andra orter. På dessa potatispartier måste ju läggas en ganska avsevärd frakt, vilket således fördyrar varan. Och producenterna i Norrland, som anse sig ha lika god vara, för att inte säga en mycket bättre — ty det har jag hört många gånger, att norrlänningarna anse sin potatis bättre som matpotatis än t. ex. den skånska — de fråga sig då, och det kan inte förvåna, varför i all rimlighets namn de skola sälja sin potatis 2, 3, 4 öre billigare än den potatis, som tillförts från andra delar av landet. När de så därtill lägga den omständigheten, att arbetspriserna — det kan man inte komma ifrån — i allmänhet äro högre i Norrland än i de södra delarna av landet, så är ju slutsatsen klar och given. Men då jag alltså för min del principiellt erkänner, att det kan finnas vissa skäl för ett sådant förfarande, så kan man ju fråga mig: varför har man då inte från detta håll tillstyrkt högre minimipris på potatis i Norrland än i övriga delar av landet. Ja, jag vill då säga för det första, att när det gäller potatis, så har man inte att göra med minimipris i vanlig mening, på samma sätt, som då det gäller spannmål. Här utfästa sig inte statsmakterna att inlösa hela skörden till något bestämt minimipris, utan statsmakterna säga endast, att för den vara, som vi för statens ändamål uppköpa, utfästa vi oss att betala detta minsta pris. Längre går ju inte statsmakternas beslut i fråga om potatis. Alltså även om man nu för Norrlands vidkommande skulle besluta ett högre minimipris på potatis, så skulle detta, såsom det är formulerat, såvitt jag kan förstå, inte innebära någon garanti för att norrlänningarna verkligen skulle få mera betalt för sin potatis, just därför, att när staten själv uppträder som köpare av matpotatis, så är det sannolikt, att staten köper där potatisen är billigast. Därför håller jag för min del före, att därest man blir — vilket är mycket sannolikt — tvingad att gå in på maximiprisvägen även beträffande den kommande skörden, det kanske vore riktigt, att man vid bestämmande av maximiprisen toge hänsyn till dessa förhållanden och behovet av högre priser i Norrland, särskilt beträffande potatis. Jag tror också, att det ur många synpunkter vore lyckligast om denna kammare, som frågan nu ligger, stannade vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Det har från Skånebanken talats om sockerbeter, och jag nämnde också tidigare något om sockerbetsfrågan. Det är alldeles riktigt, att dessa frågor, sockerbetspriset och priset på andra jordbruksprodukter, böra ses i ett sammanhang och helst också avgöras på en gång. Men herrarna veta lika väl som jag, att det icke varit möjligt att fatta beslut om detta på en gång, därför att de utredningar, som varit alldeles nödvändiga, innan minimiprisfrågan kunde framläggas för riksdagen, icke varit slutförda vid den tidpunkt, då det var absolut növäändigt att bestämma priset på sockerbeterna. Men i Kungl. Maj:ts förslag, sådant det är framlagt för riksdagen, har hänsyn tagits just till det sockerpris, som gällde vid den tidpunkt, då frågan avgjordes, och där äro nog relationerna tämligen riktiga

Ang. minimi-
pris å brödsåd
m. m.
(Forts.)

mellan sockerbetorna å ena sidan och potatisen och övriga produkter å andra sidan. Det är alldeles uppenbart, att man bör beflita sig om att få så stor enhetlighet och så riktiga relationer mellan dessa olika produkter som möjligt. Jag ber ännu en gång att få betona vikten av, att kammaren, när den fattar sitt beslut, icke alldeles ser bort ifrån denna omständighet.

Vad så angår de uttalade önskemålen rörande ransonering av gödselmedel m. m., är jag den förste att erkänna, att mot detta kan göras åtskilliga anmärkningar, anmärkningar, som jag själv för länge sedan gjort. Men jag ber kammaren besinna, vilka svårigheter som äro förbundna med att ifrån ett enda centrum dirigera hela denna mycket vidlyftiga apparat. Det är icke så underligt, om det knyter sig här och knyter sig där, när man blir tvingad att ordna saken på detta sätt, och när knappheten är så stor, som den är, och man i viss mån måste ransonera dessa varor.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Sedan diskussionen i denna fråga pågått, så länge som den har gjort, skall jag nog veta min skyldighet att koncentrera mig så mycket som ske kan, och debatten skall från min sida icke så synnerligen mycket förlängas.

Jag har här vid utskottets utlåtande avgivit en blank reservation, och jag är naturligtvis skyldig att lämna en förklaring, varför jag avgivit denna reservation. Jag tillät mig nämligen väcka en motion i den föreliggande frågan. Den ledande tanken i denna motion var, att man skulle bestämma en medelskörd för den odlade jorden för större områden eller, om möjligt, för hela landet, vilken medelskörd i första hand skulle levereras till staten, och vad som sedan kom att av staten beslagtagas skulle lösas med ett högre pris. Jag föreslog därvid 30 procent. För övrigt gick det hela ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida denna princip var bärande och huruvida den kunde på ett tillfredsställande sätt realiseras. Utskottet har på denna motion svarat, att det icke ville bestrida, att en sådan anordning under vissa förhållanden kan hava sitt berättigande. Följaktligen underkänner det icke själva idén. Men så har det fortsatt med att säga, att det skulle uppstå så stora svårigheter. Jag tror verkligen, att utskottet överdrivit svårigheterna och uppsköllt svårigheter, som knappast finnas. Det står till exempel i utskottets utlåtande, att det måste företagas en arealinventering. Men detta har ju redan skett. Vi ha fått lämna uppgift på den areal, som vi redan besått med vintersäd. En liknande uppgift få vi naturligtvis även lämna beträffande vårsåden; annars kan man icke kontrollera, om utsädet rätt använts. För övrigt har ju till kammarens ledamöter utdelats arealförteckningar för, jag tror, hela landet. Det skälet kan alltså icke vara vilare bärande.

Det står vidare i utskottets utlåtande talat om kontrollering. Ja, just nu är kontrolleringen den kinkigaste punkten. Det var just för att vägleda på det området, som jag väckte min motion.

Om man ginge fram på den väg, jag där anvisar, skulle det bliva lätt att få fram av skörden allt vad producenterna kunde frambringa. De skulle hava större intresse av att lämna det sista av sin skörd än det första. Nu förekommer det åtminstone på min ort att allting kontrolleras. Längre kan man icke komma i kontrolleringsväg. I detta fall skulle det vara skillnaden, som uppskattades. Jag tror icke, detta varit behöfligt. Jag tror, att utskottet i hastigheten skrivit en sak, som icke precis är fullt lämplig. Någon egentlig uppskattning hade väl icke behövt ske för den sakens skull.

Ang. minimipris å brödsäd m. m. (Forts.)

Nu skall jag dock icke längre hålla på motionen, ty det har burit sig så, att det under den tid denna sak behandlats framkommit ett förslag, enligt vilket frågan efter min åsikt skulle kunna lösas lika bra som enligt det sätt, jag föreslagit. Och jag tror också, att detta förslag har framkommit från ett sådant håll, att det icke kan kastas i papperskorgen utan att man närmare fått skärskåda detsamma. Detta är agronom Nannesson, som framkommit med detta förslag, och han är den expert, som produktionskommittén använt till att göra alla dess uträkningar. Och jag antar, att då han den ena gången ansetts vara mannen att göra en sådan sak, man även måste taga hänsyn till, vad han kommer med en annan gång. Visserligen går han icke i detalj på samma sätt som jag gjort i min motion, men hans förslag verkar ändå i stort sett så, att det intensiva jordbruket uppmuntras att fortfarande drivas intensivt. Det var just detta, som jag redan i remissdebatten understök vara så oändligt viktigt för att vi verkligen skulle kunna slå oss igenom denna kris. Och jag vill ännu en gång pointera, att det är av vikt att göra allt, vad göras kan, för att vi skola kunna gå fram den vägen.

Det uttalades av en ärad talare på Skånebanken, att ransoneringen tidigare hade gått så dåligt i Skåne. Jag tror, att hade vi förut gått fram på den linje, som herr Nannesson föreslagit, hade det bestämt kunnat gå bättre. Då jag nu icke yrkat bifall till min motion, förmodar jag också, att någon invändning emot detsamma icke kommer att göras. Så brukar ju nämligen vara sed här i kammaren. Och framför allt vill jag icke lägga stenar i vägen för agronom Nannessons förslag utan anser, att det bör kunna prövas utan förutfattade meningar. Och jag finner för egen del, att detta förslag innehåller synnerligen bärande tankar, varför detsamma helt säkert komme att gagna den intensiva produktionen och giva den mera livsmod än något annat förslag gjort.

Det gäller att icke enbart få fram produktionen med hot om böter och fängelse och ännu mindre med hårda ord. Det komma vi ingen väg med, mina herrar, att vi beskylla varandra för att vi icke sköta oss som goda medborgare böra göra. Jag tror, att i en så allvarlig fråga som denna borde man knappast kasta sten så som skett här i riksdagen.

I det jag nu skall övergå till utskottets förslag, vars utformande jag haft äran deltaga uti, och söka så gott jag kan försvara

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

detsamma, vill jag begagna tillfället att säga min ärade vän, herr Johansson i Uppmälby, att jag visst icke betvivlar de fall, han här uppräddar. Det har nog förekommit sådana saker som han påpekar. Ty det skulle vara märkvärdigt, om det bland en så stor kår som jordbrukarekåren icke skulle finnas några rötägg. Där finns nog egennyttigt folk bland jordbrukarne som bland alla andra samhällsgrupper, och jag tar dem icke alls i försvar, det säger jag rent ut. Men går man något närmare in på saken, skulle jag ändå vilja fråga herr Johansson, om han verkligen tror, att det finnes större utsikter till att arbetslönerna för jordbruksarbetarne komme att höjas, som de böra höjas, ifall man sätter priserna på jordbruksprodukterna för lågt. Jag tror det icke. Det måste finnas bättre utkomstmöjligheter för en arbetsgivare, om han skall betala högre arbetspriser. Och jag ger gärna herr Johansson rätt, då han säger, att arbetsgivarnes inom jordbruket solklara plikt är att göra detta nu; eljest kunna hans arbetare icke existera. Jordbruksarbetarne leva icke blott av säd och mjölk, de skola även köpa andra saker, och dessa saker äro så oerhört fördyrade. I det fallet stå vi tämligen på samma ståndpunkt i detalj. Men jag kan icke se saken i stort på det sätt, som herr Johansson gör.

Det har också yttrats här, att priserna skulle sättas så nära produktionskostnaden som möjligt. Man skulle icke onödigtvis driva upp priserna. Det skall man visst icke. Men om man jämför, huru priserna på jordbruksprodukterna stigit med huru priserna på industriprodukterna stigit, så får man se. Vi hade den förmånen att höra professor Wohlin under lantbruksveckan hålla ett inledande föredrag. Då fingo vi klart för oss, huru mycket starkare prisstegringskurvan gick uppåt på andra områden än just på jordbrukets område. Så att om man talar om den ändlösa skruven, ja då, mina herrar, skola herrarna först iakttaga den skruven på ett annat område. När man ställt den ena näringen mot den andra finner man, att vad herrarna här yttrat icke riktigt håller streck. Jag medger gärna, att det icke är rätt att jordbruket privilegieras, att det sättes alldeles utanför kristidens tryck. Nej, visst icke. Men jag tror också, att om man ställer jordbruket och dess produktion kontra industriarbetarne, gör man icke alls rätt, ty industrien och dess arbetare skola väl leva på utkomsten inom industrien. Och när det nu visat sig, att prisstegringskurvan för industriprodukterna varit så ofantligt mycket högre än på jordbrukets område, ja, då vet jag icke, om vi skola taga åt oss, vi jordbrukare, talet om att det är vi, som äro fiender till industriarbetarne.

Det har framkommit åtskilliga andra saker, som jag gärna skulle vilja inlåta mig på, men tiden medger det icke, och jag får väl då övergå direkt till utskottets utlåtande.

Beträffande de tre sädesslagen vete, råg och ärter, har ingen meningsskiljaktighet förefunnits mellan utskottet och Kungl. Maj:t. Där hava alla stannat på en punkt. Det var först när det gällde kornet, som brytningarna inom utskottet skedde. Jag skall då be att få förklara, varför jag ställde mig på den ståndpunkt, som jag

gjorde, nämligen att minimipriset skulle sättas lika för hela vårt land. En anledning var, att jag trodde, att utskottet icke kunde vara i tillfälle att exakt och rättvist avgöra hur högt produktionspriset skulle höjas inom varje särskild provins, varje särskild ort. Redan i utskottet fick jag en försmak därav, därigenom att en representant för Dalarna yrkade, att samma pris, som var föreslaget för de norrländska länen, även skulle gälla Dalarna, emedan denna provins vore lika missgynnad som Norrland. Det är klart, att utskottet icke kunde hinna avgöra den saken. För övrigt förelåg icke material, så att man kunde på rak arm säga, att så och så skola priserna vara på de olika platserna, om man skall skapa rätt för den ena platsen i förhållande till den andra. Jag tror också, att här i viss mån föreligger ett missgrepp i fråga om minimiprincipen. Hade vi sagt, att på den punkten och på den punkten skall det vara högre pris, så tror jag, att vi hade börjat sätta maximipris, något som jag är mycket rädd för. Herr statsrådet gav själv en antydning att minimipriser och maximipriser i fjol icke blevo desamma. Jag får säga, att jag tvivlar på, att det är någon i denna sal, som i denna stund kan säga, vad maximipriset rättvisligen bör vara, sedan vi skördat. Den frågan få vi överlåta åt Kungl. Maj:t att sköta. På samma gång jag är villig erkänna, att produktionskostnaderna i Norrland otvivelaktigt äro avsevärt högre än i de övriga delarna av landet, hoppas jag och tror, att Kungl. Maj:t skall jämna ut den saken, när maximipris skall åsättas. Det finns åtminstone ingenting i utskottets utlåtande, som svär emot den tanken. Det yttrades just inom utskottet, att det ansåg, att lösningen bör vara sådan. Jag tror, att herrarna från Norrland skola instämma i, att det är det riktigaste. Då kan man med fri vilja gå med på vad som begäres för de fyra länen; vad som man skall svara dem som komma från det femte och sjätte vet jag icke, Kungl. Maj:t torde bäst kunna sköta den saken. Efter herr statsrådets uttalande nyss, får jag säga, att jag har den säkra tron att så kommer att ske, och jag tror att det kommer att ske även beträffande kornet, ty produktionskostnaden för det norrländska kornet blir nog större än för korn i andra delar av landet.

Jag har därmed också angivit skälet, varför jag var med om att sätta lika pris på potatis, det nämligen, att Kungl. Maj:t satt maximipriset högre för de norrländska länen än för de andra. Jag ber också att få betona, att det nu föreslagna endast är inlösenpriset, för de fall staten beslagtager varan. Jag tror emellertid, att man betraktar detta pris såsom motsvarande minimipriset. Jag ber att få understryka, att jag tror, att maximipriserna sättas felaktigt i vårt land, om de icke sättas högre i Norrland än i andra delar av landet.

Det är en annan punkt, där utskottet har skilt sig från Kungl. Maj:t, nämligen beträffande potatisen. Härvidlag gäller det endast matpotatis, icke den s. k. fabrikspotatisen, den potatis, som användes till tekniskt bruk. Det är just av det skäl, som av herr statsrådet själv anförts, nämligen hänsyn till relationen de olika växterna emellan, jag just kom till den synpunkten i första rummet, att detta pris

*Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)*

Ang. minimi-
pris å brödsåd
m. m.
(Forts.)

var alldeles för litet gent emot andra satta maximipriser. Detta skall visa sig, om vi betrakta de maximipriser, som åsatts andra växtslag, t. ex. vete, och ännu mera för råg. Man kan säga, att under normala tider, som vi hade åtskilliga år innan krisen bröt ut, medelpriset på vete vid tröskningen var 16—17 kronor, eller för att underlätta räkningen kunna vi säga 16 kronor 50 öre. Dela vi detta pris med 3, få vi 5 kronor 50 öre, allt per 100 kilogram. Kostnaden för matpotatis bleve då 5 kronor 50 öre per 100 kilogram, eller ej fullt 4 kronor pr hektoliter. Vi kunna kanske ange 4 kronor som medelpris, då ju på vissa orter potatisen såldes till lägre pris; på många platser var det just 4 kronor per hektoliter. På ännu flera orter var priset högre. För rågen ställde sig priset lägre än för vete. Om jag nu delar vetepriset, 39 kronor, som är föreslaget till minimipris, med 3, kommer jag till 13 kronor, alltså en krona högre pris än vi satt på potatisen. Med den relation beträffande de olika produkterna, vete och potatis, som jag beräknat, följer, att det var berättigat att sätta potatispriset på matpotatis till 12 kronor.

Sedan komma andra skäl. De två senaste åren hava visat, att potatistillgången icke på något vis har kunnat räcka till. Den sista skörden var i stora delar av vårt land rent av en rekordskörd, och alla gladdes vi åt den rikliga skörden och tänkte, att den skulle räcka. Men hur har det gått? Bristen har ju blivit stor och svår; den har ju varit synnerligen besvärlig. Jag har funnit, att den här i Stockholm en tid var synnerligen kritisk. Jag får verkligen säga, att när det naturligtvis i detta ögonblick icke kan vara tal om att komma längre med vintersäd, och odlingen av vårråg och vete nog icke blir så synnerligen stor, så skulle potatisen vara det enda, som är kvar och varav man skulle hoppas kunna göra någonting. Man skulle kunna använda potatis som ersättning för bröd, och potatis är den bästa ersättningen för bröd. Det kräves alltså mycket potatis. Förra årets skörd var ju synnerligen god. Kunde vi i år få en lika god skörd och genom ökad potatissättning få en totalskörd 25 procent större än fjolårets, skulle det ju gå lättare att fylla det stora behovet. Men även om proportionen mellan potatis och andra odlade växtslag skulle kunna förefalla l'itet märkvärdig, så vill jag dock säga Er, mina herrar, att det skulle vara mer än väl, om vi kunde sätta potatis på 50 procent större areal än den under fjolåret använda. Vi skola komma ihåg, att de artificiella gödningsämnena äro knappa; man kan svårigen få några. Potatis kan ju knappast odlas utan sådana om hög skörd skall påräknas. Det gäller då, att göra allt vad göras kan för att stimulera denna odling, även om man därvid skulle gå en smula ifrån den nämnda relationen växtslagen emellan. Jag förordar nu detta icke för att så att säga sätta skruven i gång först för en artikel och sedan för en annan. Visst icke. Jag har gått denna väg blott för att jag har ansett, att det skulle vara av så stor betydelse för oss att kunna komma något längre än vi hitintills kommit.

Jag skall be att få uttala ett par ord till. Det är ju så att konsumenten och producenten icke kunna se dessa frågor med samma ögon.

Det har dock tyckts mig under denna ytterst svåra tid, då krisens besvärligheter legat över oss alla, och det har jag fått bekräftat, då jag gått ut och hört vad konsumenterna säga, som man menade: Det gjorde ju så litet, om det vore några öre dyrare per kilogram, blott vi kunde få varan! Jag tror knappast, mina herrar, att vi ha alldeles rätt när vi oupphörligen trycka på, att det här är fråga om egen nytta hos jordbrukarna, vilka aldrig kunna få nog. Nej, kostnaden för framställandet av våra produkter har blivit så ytterst fördyrad, så fördyrad, att jag tror, att den, som är blott och bart konsument, knappast kan fatta det.

Ang. minimi-
pris å brödsäd
m. m.
(Forts.)

Då nu här så mycket talats om jämförelser med Danmark ber jag att få säga, att det finns ett annat land i vår närhet, nämligen Norge. Det talades i fjol så mycket om hur utmärkt allt där var. Stora delar av Sveriges jordbruk förete likheter med Norges; och det torde kanske vara mera skäl i att på detta område göra jämförelse med det landet än med Danmark.

För min del vill jag också uttala, att skola vi kämpa denna kamp igenom, så att icke den sista villan blir värre än den första, så får det vara icke med starka ord utan med allvarligt uppsåt att göra var och en det bästa han kan. Man får icke heller söka utmåla förhållandet så som egen nyttan skulle vara den drivande kraften. Då jag nu på detta rum särskilt talat för en höjning av potatispriset, ber jag att få försäkra herrarna, att jag icke sålt tio hektoliter potatis. Jag har nämligen icke jord som lämpar sig för potatisodling. Men väl har jag sett, hurusom de som hava lättare jord, som ger så litet, haft det ekenomiskt svårt att slå sig igenom, och det alldeles intill min hembygd. Det vore sannerligen mer än väl behöfligt, att även brukarna av denna jord kunde få större möjligheter att gagna vår produktion än de hittills kunnat. Jag riktar därför en varm vädjan till Er, mina herrar, att, då utskottet, som blivit anfallet från två håll, ställt sig så att säga mitt i byn gå med på vad utskottet hemställt.

Och jag ber herrarna att, då jag, olyckligtvis den siste suppen-
anten, har fått till uppgift att försvara utskottet, enär utskottets ordförande fungerar såsom talman och därför är förhindrad, ta detta såsom en förmildrande omständighet, om detta försvar icke varit så bra som önskvärt varit.

Herr vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson i Hagaström: Herr vice talman! Min ärade vän på Hallandsbänken försökte att göra min motion till någon slags utfästelse för framtiden. Jag förstår mycket väl, att det var skämt från hans sida, men jag vill icke, att det skall stå oemotsagt i protokollet för kommande tider. Jag har alltid sagt, att man borde kunna här såsom över allt annorstädes i världen producera varor utan tullar, men när nu sådana förhållanden inträda, att vårt land kommer i nödläge trots det att vi offrat 100-tals miljoner kronor i premier i förväg genom spannmålstullar till jordägarna i landet, då

Ang. minimi-
pris å brödsådd
m. m.
(Forts.)

säga vi i vår motion, på det att icke någon må ha någon skälig invändning att göra, att vi medge under den nuvarande nödtiden, att de erhålla samma privilegier nu som de haft förut, d. v. s. 3 kronor 70 öre extra pris över de danska priserna. Det och ingenting annat är det naturligtvis, som vår motion innebär. D. v. s. när Danmarks bönder genom sina landsboföreningar göra upp sitt förslag, då veta vi, att de svenska jordägarna vilja icke vara med om sådana priser utan vilja ovillkorligen ha beskattningsrätt på folket ovanpå världsmarknadens pris. Då säga vi, att vi få under nödtider behålla denna beskattningsrätt, men då svara ni, att 3 kronor 70 öre vilja ni icke hava utan 14 kronor extra.

På tal om Norge, så veta herrarna att det har varit besynnerliga förhållanden där, att man där i någon känsla av oberoende och självständighet icke velat vara med om någon ransonering, förr än det fullkomligt stramade till genom yttre förhållanden och händelser. Det är intet tvivel om att i massor av hem i Norge det finnes mat för långa långa tider framåt, men det är icke heller något tvivel om att de breda lagren, som icke ha haft råd att lagra upp under den goda tiden, ha det knappt till följd av den häftiga avspärrning, som Norge råkat ut för. Norge är icke något jordbrukareland, utan det är ett fiskareland och sjöfartsland, och jordbruket spelar där en tämligen underordnad roll. Då har man måst hugga till sådana priser som man gjort. Men märk det, att för de priserna gäller det icke att producera på förut odlad jord, utan det gäller nyodlingar i jätteskala.

Herr Sommelius: Herr vice talman! Jag lämnade något före klockan halv fem eftermiddagen plenum, men jag hörde sedan, att herr Fabian Månsson, sedan jag lämnade plenum haft ett uttalande i kammaren och därvid citerat ett upprop till odlare av vitbetor, att de i någon mån skulle försöka öka odlingen, som utfallit på ett ingalunda gynnsamt sätt, utan lämnat oss utsikter till minskad skörd. Då detta upprop icke lett till något önskvärt resultat, men det i dag begagnats till intäkt för ett ganska våldsamt angrepp mot jordbrukarna och särskilt vitbetsodlarna, anser jag mig skyldig inlägga en allvarlig gensaga mot detta sätt att missbruka ett dylikt upprop. Vi ha utfärdat uppropet något sent, det medger jag, ty vi kunde icke tidigare få visshet om, till vilket dåligt resultat odlingsanmälningarna kommit, men detta förhållande beror på sådana omständigheter, som nu tyvärr icke kunna hjälpas. Dels har man i Skåne på det skånska slätlandet, där vitbetsodlingen förnämligast bedrives, redan avslutat sådden och all jord är för närvarande upptagen, så att man kan i de flesta fall icke åstadkomma någon utökning. Vidare vill jag erinra om att det är arbetarefrågan, som lägger stora hinder i vägen för odlarna i Skåne att anteckna sig för större odlingar. Det är icke blott besvärligt att få folk att sköta vitbetorna under våren med hackning och rensning och dylikt utan det är även svårt att kunna engagera folk för upptagning till hösten. Vidare lägger den bristande tillgången på artificiella gödselmedel hinder i vägen för

odlarna att gå den i uppropet uttalade önskan till mötes, och så ha vi det olyckliga förhållandet, att kälrots- och potatisodlingarna ställa sig långt gynnsammare än odlingen av vitbetor. Därför vill jag ha uttalat, att jag icke kan gilla, utan tvärtom måste uttala min allvarliga protest emot herr Månssons häftiga angrepp mot odlarna. I detta avseende ha de ingenting på sitt samvete. Att under nu rådande förhållanden anteckna sig för en större areal vitbetor än de kunna gå i land med finner jag de ha goda skäl att underlåta. Jag måste säga, att det är obefogat att rikta ett angrepp mot dem i detta fall. Det skånska slättlandet räcker icke till för all odling som kräves av det; det är för litet för den produktion, som av det kräves för vårt land. Det pålägges en stor veteodling och sockerbetsodling. Så kommer därtill odlingen av andra växtarter, så att Skåne kan icke räkna till för allt, utan man måste begränsa odlingen av varje växtart, isynnerhet när såsom nu somliga odlingar icke löna sig väl i förhållande till andra.

*Ang. minimi
pris å brödsådet
m. m.
(Forts.)*

En föregående talare, herr Olsson i Kullenbergstorp, har förklarat, att produktionen har blivit avsevärt fördyrad, vari även jag ser en anledning till minskad betodling. Det är icke så lätt att framställa alla livsförnödenheter, landet behöver, till det pris konsumenterna önska, och allra minst vinner man detta mål genom starka ord, utan önskar man en förändring, är det nödvändigt, att man använder ett språk, som folk vill lyssna till och varav det kan inse, att den person, som uttalar de orden, är en vän till jordbrukarna.

Herr vice talman, jag har icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Tänga: Herr vice talman! Endast ett par ord. Innan kammaren går att fatta beslut i fråga om högre potatispris, bör man ha klart för sig de konsekvenser, det har med sig i avseende å priset å stärkelse och flingor. Skulle kammaren följa utskottet och höja priset till 12 kronor, så är det uppenbart, att man får också vara beredd på att höja priset på potatisflingor för att göra det möjligt för fabrikerne att kunna inköpa potatis. Vill man icke gå den vägen, måste man genom statsmedel hålla fabrikerne skadeslösa, ty riksdagen har ju garanterat flingefabrikerne att kunna amortera sina anläggningr under två år. Det är sålunda en ofrånkomlig konsekvens, som man icke får blunda för, då man går att fatta beslut i denna fråga.

För övrigt skulle jag vilja säga, att så långt som jag har kunnat följa med debatten, har det, såvitt jag kunnat förstå, icke förebragts något som helst bärande skäl för att man skulle frånga Kungl. Maj:ts och produktionskommitténs förslag, allra minst har det förebragts något siffermaterial, som styrkt de yrkanden, som från andra sidan äro framställda. Man anser, att det och det kan vara lämpligt. det och det kan vara skäligt, men man bevisar ingenting i den vägen, att det är påkallat att ytterligare höja prisen. Man följer med i den allmänna kapplöpningen om ett högre pris utan att göra klart

Ang. minimi-
pris å brödsåd
m. m.
(Forts.)

för sig, huruvida det är berättigat eller ej. Ett typiskt exempel därpå är verkligen herr Elissons på Hallandsbänken uttalande. Det tyckes dock, som om herr Elisson borde känna sig mer än väl tillfreds med vad Kungl. Maj:t har föreslagit, ty nog har herr Elisson och hans medmotionär blivit över hövan bönhörda. De ha motionerat vid denna riksdag, märk väl, vid denna riksdag, om ett minimipris av 35 kronor pr 100 kg. råg och vete och 8 kronor pr hektoliter potatis, men det är ju så, som ordspråket säger, att aptiten växer, medan man äter.

Jag ber, herr vice talman, att få vidhålla yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, blott ett par ord! Den föregående ärade talaren kom in på spörsmålet om potatisflingefabrikerna. Jag kan inte hjälpa, att jag tror det är oändligt mycket viktigare att använda potatisen direkt som matpotatis än att torka den till flingor, och endast i den mån här blir så stark produktion av potatis, att det blir mer, än man kan använda direkt som matpotatis, endast då tror jag man bör låta den förvandlas till potatisflingor. Man bör alltså icke sätta denna flingeproduktion som det främsta, utan man bör låta flingeproduktionen komma i andra rummet. I värsta fall är det bättre, att staten förlorar litet på att ha iklätt sig denna förbindelse till fabrikerna, än att man tvingar dem att hålla driften uppe och på så sätt minska tillgången på matpotatis.

För övrigt, när den ärade talaren yttrade, att vi inte bevisat våra påståenden med siffror, vill jag säga, att det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att känd sak är så god som vitnad, och jag tycker det vore märkvärdigt, om den ärade talaren icke har hört något om eller kunnat konstatera den oerhörda brist på potatis, som har rått nu i vinter och som jag tror fortfarande råder. Detta må väl vara skäl nog, och jag tycker, att under sådana förhållanden behöver man inte flera siffror.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Ändamålet med här föreslagna höjningar av minimiprisen är ju att säkerställa odlingen av en hel del kulturväxter i dessa allvarstider, då vi veta, vilken stor betydelse det har att få tillräcklig produktion. De priser, som här äro satta, ha med noggrannhet uträknats. De äro icke för höga, de ge icke tillfälle till några konjunkturvinster, utan ha tillkommit i väsentlig mån på grund av den osäkerhet, varunder alla lantmän för närvarande lida. Lantmannen har ju hittills blivit utsatt för överraskningar i fråga om prisregleringar etc., i det att de maximipris, som ha satts, ha blivit satta utan betänkande eller utan noggrann föregående prövning. Om vi nu utgå härifrån, kan man väl inte anse de här åsatta priserna för höga efter de förhållanden, som nu äro rådande. Herr Nilsson i Tånga sade, att för de höjningar ut-

skottet gjort utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit, har det icke framlagts några siffror eller förebragts några skäl. Jag ber att få erinra herr Nilsson om att i utskottet kom fram en hel del siffror och gjordes där beräkningar, och då kom utskottet till detta resultat, som föreligger här i detta betänkande. Jag tycker i min ordning, att det skulle vara herr Nilssons i Tånga och hans medreservanters skyldighet att påvisa, det utskottet tagit fel. Skulle vi emellertid här i denna debatt börja draga fram siffror i det oändliga, så bleve allt debatten nog mer än lovligt tråkig.

Herr Nilsson påpekade också, att stärkelsefabrikerna icke skulle kunna bära sig. De skulle icke kunna amortera sig, om dessa höga pris nu bleve tillämpade. Ja, men hur skulle det då bli, herr Nilsson, i händelse fabrikerna icke finge något råmaterial, icke finge någon potatis, hur skulle det då gå med amorteringen och fabrikernas bärighet? Vi få väl i första hand se till, att de få något material att arbeta med.

Vad det nu här egentligen gäller, är vilka pris som böra bestämmas för Norrlands del. Ett ordspråk säger, att man skall leva och låta leva. Sägna vad man säga vill, så är det alldeles tydligt, att produktionskostnaderna äro större i Norrland än annorstädes i landet. Vi veta ju också, att Norrland inte kan föda sig självt utan måste tillföras produkter ifrån övriga delar av landet. När då dessa produkter komma dit upp, betinga de säkerligen ökade pris, som motsvara dem, som här äro föreslagna för de norrländska produkterna i den Fahlénska reservationen. Jag kan därför inte annat än förena mig med dem, som yrka bifall till denna herr Fahléns m. fl:s reservation.

Vad återigen beträffar herr Fabian Månssons alla komplimanger till de svenska bönderna, är det ju redan åtskilligt ordat om detta, och jag skall inte direkt gå in på den saken. Men jag vill säga, att det var för oss en överraskning att här förnimma, vad herr Henrikson förut påpekat, nämligen att herr Fabian Månsson vill liksom legalisera tullen på spannmål. Herr Fabian Månsson uppträder nu med sådana starka ord och ondgör sig över de höga pris på lantmanprodukter, som här äro föreslagna. Ja, jag vill blott erinra om, att det råder andra förhållanden nu än förr, och det är väl inte mera konstigt, än att en sådan man som herr Fabian Månsson kan ge sig till förespråkare för spannmålstullar, såsom han gjort vid detta tillfälle. Enligt hans motion och enligt vad han här själv förut påpekat, skulle vi nämligen få ett särskilt tillägg utöver ersättningen för produktionskostnaderna. Det är väl något, som tyder på att det är abnorma förhållanden, som vi nu ha att göra med.

Herr Johansson i Uppmälby kom med några roliga beräkningar, när det gällde arbetspriserna och deras förhållande till dessa minimipriser. Om jag fattade honom rätt, var han rädd för att jordbrukarna skulle få för mycket betalt för sina produkter, därför att då fingo jordbruksarbetarna i sin ordning så mycket betalt, att de blevo tvungna att ge sig ifrån lantbruket till andra näringsgrenar.

Skola vi få någon rättelse en gång i det missförhållandet, att befolkningen överger lantbruket och går till andra näringsgrenar, är

Ang. minimipris å brodsäd
m. m.
(Forts.)

Ang. minimi-
pris å brödsåd
m. m.
(Forts.)

det väl ingenting annat som hjälper i första hand än att laga, att jordbrukarna kunna konkurrera i fråga om betalningen och betala så pass, att de få folk att stanna kvar i jordbruket.

Det har framhållits här, att det finnes fattigt folk, och tråkigt nog är det så. Det syftas då på industriebefolkningen, särskilt i städerna. Jag vet emellertid ingen annan råd här, än att man får se till, att dessa människor få så pass betalt, att de kunna betala gällande pris på produkterna. Men de som ha minst betalt och som leva mest sparsamt äro fortfarande de som arbeta i jordbruket, det är de s. k. statarna, torparna och småbönderna m. fl. De ha haft det värst hittills, och det är väl dem också vi få ta hänsyn till, när det gäller att avgöra sådana frågor, som den nu föreliggande.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till herr Fahléns m. fl:s reservation.

Överläggningen var härmed slutad. Herr vice talmannen framställde till en början propositioner särskilt beträffande dels minimipris å vete dels ock minimipris å råg, nämligen först på bifall till vad utskottet härutinnan föreslagit samt vidare på bifall till herrar Månssons i Hagaström och Vennerströms i ämnet väckta motion, såvitt densamma anginge förevarande ämnen; och biföll kammaren vad utskottet i nämnda delar hemställt.

Härefter gav herr vice talmannen ifråga om minimipris å korn propositioner på 1:o) bifall till utskottets förslag i denna del, 2:o) bifall till herrar Månssons i Hagaström och Vennerströms förenämnda motion, i vad densamma avsåge berörda ämne, 3:o) bifall till vad herr Fahlén m. fl. härutinnan föreslagit i den av dem avgivna vid utlåtandet fogade reservationen samt 4:o) bifall till det av herr Olsson i See under överläggningen gjorda yrkandet; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr vice talmannen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) avgivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren i fråga om minimipris å korn bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i punkten 1) av sitt förevarande utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit vad herr Fahlén m. fl. härutinnan föreslagit i den av dem avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 88 ja mot 38 nej; och hade kammaren alltså bifallit vad utskottet i berörda ämne hemställt.

Ang. minimipris å brödsäd
m. m.

(Forts.)

Vidare blev på därom av herr vice talmannen framställd proposition vad utskottet hemställt rörande minimipris å ärter av kammaren bifallet.

Sedermera gav herr vice talmannen i fråga om minimipris å potatis, avsedd till matpotatis propositioner på 1:o) bifall till vad utskottet i denna del hemställt, 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts framställning i berörda ämne, 3:o) bifall till vad herr Fahlén m. fl. härutinnan föreslagit i den av dem avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 4:o) bifall till det av herr Olsson i See under överläggningen gjorda yrkandet; och fann herr vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) avgivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren i fråga om minimipris å potatis, avsedd till matpotatis bifaller vad jordbruksutskottet föreslagit i punkten 1) av sitt förevarande utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts framställning i berörda ämne.

Voteringen utvisade 60 ja, men 64 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit Kungl. Maj:ts framställning i berörda ämne.

Slutligen blevo på därom av herr vice talmannen givna särskilda propositioner övriga delar av utskottets hemställan i punkten 1) av kammaren bifallna.

Punkterna 2)—4).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Herr *Runefors* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 260, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 404, bordlades på begäran.

§ 3.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 536, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning beträffande statens medverkan till pensionering av kvalificerad arbetskraft vid enskilda sociala anstalter; och beslöt kammaren att, när kammaren förut denna dag vid behandling av sitt fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, över en inom kammaren väckt motion i samma ämne fattat beslut av enahanda innehåll som det, vilket genom ovanberörda protokollsutdrag blivit kammaren delgivet, den ifrågavarande delgivningen ej skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 4.

Vid föredragning härpå av första kammarens protokollsutdrag, nr 537, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskottets utlåtande, nr 15, i anledning av återremiss till utskottet av dess hemställan om skrivelse till Konungen angående åvägbringande av större överskådlighet och ordning beträffande Svensk författningssamling, beslöt kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från jordbruksutskottet:

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kolonisation å vissa kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län; och

från riksdagens kansli:

nr 180, angående avhjälpande av vissa missförhållanden vid rekvisition av spannmål för statens räkning.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för täckande av under år 1917 uppkomna brister å vissa ordinarie reservationsanslag;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för tygverkmästaren I. A. Wennerholm att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Luleå;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnandet av tomtområdet vid folkskoleseminariet i Lund;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blindå;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av arvodesfyllnad åt tjänstemän, som på förordnande uppehålla kammarrättsråds tjänstgöring;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel till uppförande av nybyggnad för patent- och registreringsverket;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter lägenhetsägaren Gustav Andersson Wettergren från Värmdö socken m. fl.;

nr 102, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till kustartilleriets hästar;

nr 103, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande av medel för anordnande av kaderövningar vid landstörmen; och

nr 104, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Svenska freds- och skiljedomsföreningen;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jukkasjärvi socken samt Jukkasjärvi församling och Vittangi kapellförsamling av vissa kronan tillhöriga områden i Kiruna municipalsamhälle;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Landskrona;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till aktiebolaget svenska linberedningssällskapet;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss statens järnvägar tillhörig mark;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Östkinds häradsallmanning Kolmården nr 1;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av folkskoleseminariets i Falun äldre tomtområde m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avelscentra för nötboskap; och

nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående inrättande av en gödselvärdslånefond;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående

beredande av rikligare tillgång och billigare pris å kalk och cement m. m.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning av herr Sjölanders motioner nr 285, och 286 samt herr Nilssons i Tånga motion nr 300, rörande åtgärder för ökning av tillgången på småbruksjord m. m., samt angående utredning om nya eller förändrade bestämmelser för den av staten understödda egnahemsrörelsen; och

nr 12, i anledning av herrar Jungnells och Olssons i Ramsta motion, nr 241, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande i sammanhang med eventuellt upphävande av fideikomisstiftelserna av äganderätt eller tryggad besittningsrätt åt innehavare av torp, lägenheter eller arrendegårdar å fideikomiss.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>Jonsson</i> i Gumboda	under	8	dagar fr. o. m. den	8	maj,
»	<i>Björklund</i>	»	3	»	»	3 »
»	<i>Swartling</i>	»	3	»	»	4 »
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	»	3	»	»	6 »
»	<i>Molin</i>	»	9	»	»	10 »
»	<i>von Sneidern</i>	»	2	»	»	4 »
»	<i>Svensson</i> i Långelanda	»	11	»	»	4 » och
»	<i>Hallén</i>	»	8	»	»	4 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,2 e. m.

In fidem
Per Cronvall.